

MASZÁJOK

▷ SZÖVEG: SOLYMÁRI DÁNIEL

FOTÓ: ALEKSANDAR TODOROVIC ©SHUTTERSTOCK

A kontinens egyik legismertebb népcsoportja, akikkel a magyar utazók is gyakran találkozhatnak kenyai vagy tanzániai útjuk során. A közel 2000 évvel ezelőtt nyugatról keletre tartó, a mai Guineai-öböl menti országok térségéből induló bantuvándorlás eredményeként ma több száz népcsoport és törzs – köztük kikujuk, kalendzsinek, kambák, luók – keresi a békés együttélés lehetőségét Afrika igen gazdag természeti adottságú közepe és keleti területén.

A nagy vándorlások utolsó hullámában északról érkező maszájok a 16–17. században telepedtek le a Nagy-hasadékvölgy szavannáján, elülködve, magukba olvasztva az ott élő népeket: elsősorban a déli kusitákat, valamint etióp és nilota népcsoportokat. E harcias, domináns nép egészen a 19. század első feléig (dominanciájuk csúcsán) 800 km hosszú és közel 300 km széles területet uralt a Kelet-afrikai-árokrendszer mentén. A Kenya-hegytől a Kilimandzsáróig húzódó, ma Maszájföldnek is nevezett

terület jelentős része egykor az „új őslakosok” tulajdonát képezte, akik (többnyire) békés megállapodás alapján másoknak is engedélyezték annak használatát.

A hagyomány alapján történő földhasználat évszázadokon keresztül jól működött. A mai Kenya legnépesebb etnikai csoportjával, a tradicionálisan földművelésből élő kikujukkal hallgatólagos meg egyezés szerint éltek a rendkívül gazdagon termő földekből. Amíg a maszájok életének homlokterében a rituális vadászat és szarvas-

marháik legelőinek biztosítása állt, addig más népek szabadon gazdálkodhattak az itt található jó minőségű földeken. Életüket ugyanis forgórendszerű, legelőváltó gazdaság szerint rendezték be: miután marháik lelegették falvaik tágabb környékét, a kiürült földeket mások vették – egészen más típusú – használatba. Az életterek időszakos megosztása fenntartható volt, hiszen az itteni talaj évente akár kétszer is termést hozhat művelőinek.

A maszáj vagyon, gazdagság fokmérője és egyben mindennapjaik fontos része a zebu (púposhátú szarvasmarha). Egyik hagyományos táplálékuk a jószágok teje és vére, amit mind a mai napig összevegyítve fogyasztanak.

Az európai államok 19. század eleji megjelenése sok tekintetben gyökeres fordulatot hozott a térség természeti népeinél. A maszájok vándorló, legelőváltó életét nagymértékben korlátozta a Mombasa–Uganda-vasútvonal építése, amely kettészelte a Nagy-tavak vidékének keleti részét. A földek elszakítása és a területi határok változása következtében folyamatossá váltak a feszültségek a korai tele-

pesek és a meghatározóbb őslakos népcsoportok között.

A megváltozott helyzet új fejezetet nyitott a maszájok történetében. Jóllehet a törzs sajátos életvitelét számos tekintetben mindmáig megőrizte, a gyarmatosítók jelenléte határt szabott kalandozásaiknak, vad szokásaiknak. Az egykori harcosok békés pásztornéppé szelidültek. Bár a maszájok egykor Kelet-Afrika rettegett „vérvámszedőinek” hírében álltak, a mai kutatások azt bizonyítják, hogy ritkán bocsátottak harcba. Portyáik csak elvétve követeltek emberéletet, elsősorban mások haszonállatainak megszerzése volt a cél.

A pusztá kézzel, íjjal és dárdával végrehajtott rituális oroslánvadászat már rég a múlté. A generációról generációra örökített, féltve őrzött vadászművészeteket is csak kevesek ismerik. A maszáj hétköznapi életét pedig a 21. században még csak nem is a marhapasztorkodásról szólnak – sokkal inkább az afrikai metropoliszokban zajlanak, esetleg a skanzenszerű turistalátványosságáig, a szafarik programelemévé vált falvakban. Az egykori harcosok pedig megmaradnak Afrika egzotikus mementójának.

Új rovatot indítunk, amelyben Afrika természeti és társadalmi különlegességeit, az ott élők megoldásra váró kihívásait járjuk körül. A „fekete kontinens” az utóbbi évek, évtizedek újralfedezésre váró területe lett. Afrika nem csupán az emberiség bölcsője, hanem a földrajzi felfedezések egykori központi célterülete is volt, melyben híres utazóink saját jogon szereztek ismertséget és megbecsülést. Teleki Sámuel, Torday Emil, Magyar László, Almásy László, Széchenyi Zsigmond vagy Kittenberger Kálmán mellett magyar misszionáriusok – Zimmermann István és Menyhárt László jezsuiták – is részt vettek Afrika belső területeinek feltárásában, ahogyan magyar orvosok (Mészáros Kálmán vagy Sáska László) és építészek (mint Polónyi Károly, Rózsa Imre vagy éppen Vámos György) is máig ható hírnevet szereztek a századfordulót követő időszakban, majd egyes, függetlenné váló afrikai országok mindennapjaiban.

Érdekes módon az 1960–70-es években saját útját és hangját kereső magyar külpolitika is afrikai kontextusban született újjá. E „déli nyitottság” a 90-es évek elején alábbhagyott, mára viszont újra felerősödött. A magyar utazók kíváncsisága pedig töretlen: Marokkó vagy épp Kelet-Afrika az egzotikus utak kedvelőink továbbra is fontos helyszíne.

SOLYMÁRI DÁNIEL

A MAGYAR MÁLTAI SZERETETSZOLGÁLAT NEMZETKÖZI KAPCSOLATAINAK VEZETŐJE, HUMANITÁRIUS ÉS FEJLESZTÉSI SEGÉLYEZÉSI SZAKEMBER, AFRIKA-KUTATÓ